

EGYEDÜL A SZÍNPADON

MONOJÁTÉKOK

Tardy Kasparja

Valószínűleg jobban jár Tardy Balázs, ha ezt a harminc esztendeje keletkezett *beszédkinvallatást* - finomabban és műfajosabban szólva: *beszédjátékot* - saját képességeiben erősebben bizva csupán elmondja, nem pedig szcenikusan megjeleníti a Merlin Színház kistermének falai között. A monodrámaként föl vállalt Handke-színmű így alighanem koncentráltabb szellemi attacként érthette volna a próbahelyiségben (az ország tán legstúdióbb stúdiójában) gyülekezőket.

A jelenlegi forma csak előadászerű, de nem koherens színelőadás. Az Eörsi István fordította (nyesegetett, változtatott) szöveget tolmácsolva Tardy nagyon magára maradt. Szembetűnő rendező nélküli árvalkodása. A színlap szerint seregnyen segítettek neki - Selmecki György nyilván a zene összeállításában, Jordán Tamás bizonyára konzultánsként -, ám ettől még nem sikerült kivetítenie, játékegesszé tennie a darabról dédelgetett látomását. A díszletszerűség csak tendenciózusan, didaktikusan egybehordott tárgyhalmoz. Mi működik a legfunkcionálisabban? Némi kiegészítéssel az a szekrény, amely egyébként is a bútorzat része. Más tárgyak - például egy hintáló - mind csupán egy-egy illusztratív mozzanathoz kellene: *lejátszanak*, aztán maguk is csak bámulják az ötven percnyi eseményt.

Ennek az egyszerre naturális és jelképes színi történetnek a leghatásosabb pillanata az, amikor Kaspar egy iskolai táblán (a háta fölé, mögé nyúlva) krétával körülrajzolja magát. Ez Peter Handke Kasparjának fő gondolata: miként próbálja a szocializált életet tanulni, a társadalmi beilleszkedéssel kísérletező ember kihasítani magát a világból - s ezzel belevésni magát, csak magát a világba. Tardyt végig ez a törekvés és felelősség vezérli - kár, hogy önmagát nemigen tudta rendezőként instruálni, így folyvást csak elhagyogatja kellékeit, és ugrabugrál a nézőtérrel egyenlő méretű játéktér egyik szeletéről, egyik tárgyegyütteséről a másikra. E szökdecslés különben illik a *Kaspar* modelljéhez, az 1828-ban

Nürnbergben föltűnt tizenhat éves „vademberhez”, az elhíresült Caspar Hauserhez.

A nyelvvel, a kommunikációval hadilábon álló Caspar egy - önmagában abszurd - mondatot hajtogatott csökönnyösen: „Szeretnék olyan lovas lenni, mint az apám.” A róla mintázott Kaspar is először a hangok összeforrasztását, a beszédet (azaz egyetlen lehetséges társadalmi önmagát) tanulja. Tardy a jól tagolt, fizikailag is kínzó makogással, a keserves-boldog-groteszk sikerrel már kezdetben megnyeri magának - és a nyelvi-orientált ideologikus absztrakció színpadon kényes ügyének - a publikumot. Valamennyi későbbi beszédmódja - a tudálékos világismerőé, az önmagát nyugtatgató kétségbeesetté, a pityókás bohócé - visszavezethető az artikuláció kezdetéhez, a grammatikailag és hangtanilag véres önszüléshez.

A magyarországi bemutatón - Pécsen 1987-ben - Bánky Gábor fehér ravatal abszurdoid élőhalottjának játszotta a minden kimondással csak egy érvénytelen sztereotípiát teremtő hőst (akit

négy sugalmazó vitt bele a csapdádba). Tardynál Kasparra Caspar hatott: a kamasz az alapfigura. A színész már sokszor igazolta képességeit tagbaszakadt balekok, katonás hiszékenyek, javithatatlan ámuldozók megformálásával. A szívének nagyon kedves szerepben ezt a sort gyarapítja. Hangsúlyozásának bizonytalanságai, mutáló elcsúszásai, dikciójának némi monotonosága épenséggel nem ártnak a beszédjáték címszereplőjének: a soha felnőni nem tudó embernek. A kamasz szinte észrevétlenül változik át magányossá: kisproletár vagy kísértelmiségi válik belőle, kielégületlenségét, otthontalanságát lehetőleg elhazudó lény. Olyan, akinek semmi nem sikerül - s ezért *soha* nem fogynak el kíváncsiság és kivagyiság táplálta paradox energiái. A díszlet mint kelléktár, lomtár, világszemétdomb nyeri el értelmét,

Tardy koncepciója és erőfeszítése, tehetsége és eredménye becsebb annál, semhogy tiz-tizenkét előadás után beduguljon a *Kaspar*. Szerintem a mozgáskombinációkat kissé redukálva és stílizálva, pusztán két-három szuggesztíven jelképes kelléket - és ama táblát - megtartva a hagyományos monodrámá keretei közt találhatnánk meg ideális alakját a mű. Evvel már úgy járhatnánk Tardy Balázs az országot, ahogy hőse rója a világot: hátán háza, kebelén kényere.

Tarján Tamás

